

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1931

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ', ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",—ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ, 8 Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΥ. Δ. ΠΡΕΣ. Κ. Π. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Η ΠΟΙΗΣΗ ΠΟΥ ΜΑΣ ΕΡΧΕΤΑΙ

Πολύ πιθανή μας φαίνεται ή γνώμη πώς ή ανθρωπότητα απάνω στη γη έχει ξεπεράσει πιά τή νεανική της ήλικία και πώς έχει μπή στην άντρική.

Μερικοί υποστήριξαν πώς ή φυλεραστία ή άφροδισία, τό σεξουαλιστικό δηλ. ένστικτο, πού σπρώχνει στην πιδ σπουδαία φυσιολογική λειτουργία, στην αναπαραγωγή κ' έπομένως στην διαιώνιση του είδους, είναι ή μόνη άφορμή της λυρικής διάθεσης, ή μοναδική πηγή του τραγουδιού. Έμεις, πού περνώντας άπαρατήρητη την τελευταία πανσεξουαλιστική θεωρία, τή στηριγμένη σέ ψυχαναλυτικές υπερβολές και παρεξηγήσεις, παραδεχόμαστε την ύπαρξη, κι' άλλων σπουδαίων άφορμών, κι' αν συμφωνήσουμε για μιá στιγμή με την παραπάνω άποψη, πάλι

δέ μπορούμε νά καταλήξουμε στο συμπέρασμα πώς: μαζί με τή νεανικήν ήλικία του ανθρώπου έσβησε για πάντα κ' ή ανάγκη του τραγουδιού μέσα του. Γιατί αυτό θα εΐταν άληθινό, αν κατά την περίοδο της άντρικής ήλικίας έπαυαν νάκούονται κ' οί γενετήσιες έπιταγές. Μά είναι πασίγνωστο πώς στην μετανεανική, στην ώριμη ήλικία, όσο κι' αν ή έρωτική όρμη στρώνη κάπως, χάνοντας ώρισμένες όξύτητες κ' υπερβολές, δέν παύει μολταύτα νά δείχνη φωναχτά την ύπαρξη και παρουσία της και νά βρίσκειτά μάλιστα σ' ένταση αξιόλογη.

Έπομένως φόβος νά πάψη ή ανθρωπότητα τό τραγούδι της δέν ύπάρχει, άφου ό έρωτικός πόθος, ή φλόγα της αγάπης, δέ χάνονται μέσ από τάντρικά στήθη, μέσ από

τοὺς ὠριμασμένους ἀνθρώπινους ὀργανισμούς.

Μὰ ὁ τέλειος ἀντρας δὲ ρυμουλκίεται πιά, ὅπως στὴν πιὸ μικρὴ του ἡλικία, ἀπὸ μόνον σχεδὸν τὸ γενετήσιο ἐνοτικτο. Χωρὶς βέβαια νὰ μπορῆ νὰ παρακούη σ' αὐτὸ, τραβιέται τώρα καὶ παραπλανιέται ἀπ' ἄλλα χίλιω-λογιῶν παρακάλια, πού τοῦ ἀποτείνουν στὸ δρόμο τῆς ζωῆς του πλῆθος Σειρήνες δείχνοντας ἐλκυστικὰ ἀνοιχτὰς ἀγκάλες. Ὁλοένα ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν αὐτοπροσήλωση, τὴν ἀριστοκρατικὴν ἀπομόνωση, τὸν ἐγωκεντρικὸν ἀτομικισμό. Μέρα τὴ μέρα, νιώθει τὴν καρδιά του νὰ ξανοίγεται σὲ πλατύτερες συναισθηματικὰς ἐκτάσεις. Καινούριες ἀφοσιώσεις μὲς σὲ πλαίσια κοινωνικώτερα τοῦ γεννοῦν συγκινήσεις ἀρκετὰ ζωηρές, πού δὲ μπορεῖ καὶ θέλοντας νὰ τις καταπνίξῃ. Ἐχει ξεφύγει ἀπὸ τοὺς νεανικοὺς οὐτοπικοὺς ρεμβασμούς. Ἡ ἀντίληψη τοῦ ἀνώτερου ἀνθρώπινου προορισμοῦ του τὸν συγκλονίζει κατάβαθα, τὸν ἀνυψώνει ψυχικὰ καὶ τὸν καλεῖ σ' ὠραίους ἀγῶνες, πού τοῦ ἐπιβάλλουν ὑπέρτατες θυσίες. Καταλαβαίνει πὼς δὲν ἀνήκει πιά στενόκαρδα στὸν ἑαυτὸ του μόνον, δὲ στροβιλίζεται μὲς στὸν περιορισμένον κύκλον τῆς ἀτομικῆς του ζωῆς. Ἡ φιλαλληλία του τονώνεται καὶ παίρνει φτερὰ γερὰ. Ἡ μέριμνα γιὰ τὴν ψυχικὴν, ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν ὕλικὴν εὐτυχία τῶν συνανθρώπων του γίνεται βαθεῖα πίστη τῆς ζωῆς του. Ὁνειρό του ἢ προκοπὴ τῆς ὀλότητος, ἢ ἀνθρώπινη ἀνάσταση. Μέρα τὴ μέρα, βρίσκει τὸν ἐσωτερικὸν του κόσμον πλουσιώτερον σωρεύοντας ὀλοένα ἀφθονώτερον ὕλικόν. Παρατηρεῖ καὶ σχεδιάζει, συλλογίζεται, παθαίνεται, ἀγωνιᾷ. Κ' οἱ ἔγνοιες του πού δὲν ἔχουν πιά μοναδικὸν κίνητρο τὸν ἐρωτισμόν, κ' οἱ πόνοι του πού γεννιῶνται ἀπὸ ἀναζητήσεις κ' ἐπιδιώξεις μαρτυρικὰ δυσκολοκατόρθωτες, κ' οἱ ἀγωνίες του μπροστὰ σ' ἀτελείωτους δρόμους σκέψης κ' ἐνεργείας, — ὅλ' αὐτὰ τοῦ ἐμπνέουν τὸ τραγούδι, αὐτὸ τὸ εἶδος πρώτης ἀνάγκης γιὰ τὴν ψυχὴν.

Ὡστε δὲ θὰ στερηθούμε τὴν χαρὰ τῆς ποίησης γιὰ πολλοὺς ἀκόμη αἰῶνες. Θὰ ἐξακολουθήσωμε νὰ χουμὲ τὸ εὐτύχημα νὰ χρησιμοποιοῦμε στὴν ἀνάγκη τὴν ψυχικὴν αὐτὴν δικλειδα, πού ξεθυμαίνοντας κάθε φορὰ τοὺς περιορισμένους συναισθηματικούς μας ἀτμούς, θὰ μπορῆ τόσο ἀποτελεσματικὰ νὰ μᾶς ἀνακουφίξῃ. Μὰ θὰ χουμὲ τώρα τὴν ποίηση τῆς ἀντρικῆς ἡλικίας τῆς ἀνθρωπότητος.

II

Ποιά, κατὰ τίς πιὸ πιθανὰς προβλέψεις, ξένες πρὸς κάθε ἀνόγητη προφητεία, ὕστερ' ἀπὸ ὅσα εἶπαμε παραπάνω, εἶναι ἡ ποίηση αὐτὴ; Πρῶτα-πρῶτα, γιὰ νὰ προλάβουμε μιὰ παρεξήγησιν, πού μπορεῖ νὰ δημιουργηθῇ, δηλώνουμε πὼς καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴν ἡ ποίηση δὲ θὰ πάψῃ νὰ χῆ τὴν πηγὴν τῆς στοῦ συναίσθημα, στὰ θυμικὰ τῆς ψυχῆς κινήματα τοῦ ἀνθρώπου ἐπομένως δὲν θὰ κατακινήσῃ ποτὲ νὰ εἶναι ἔμμετρον φιλοσοφία, ἢ κοινωνιολογία, ἢ ἐπιστήμη, δὲν θὰ εἶναι ὑπερβολικὰ διανοητικὴ, ὅπως λέμε : ἐγκεφαλικὴ, γιὰ τὸτε, σὲ μιὰ τέτοια περίπτωσιν, θὰ εἶναι ἐλάχιστα λυρικὴ, ἄρα ἐλάχιστα ποίηση. Ἐὰν οὖν τῆς τέχνης θὰ μείνουν ἀπαραβίαστα, ὅσο κι' ἂν αὐτὴ θὰ παρουσιάξῃ λιγώτερον αὐθορμητισμόν, χάρις στίς νέες ἀνάγκες τῆς ψυχῆς καὶ θάχῃ μικρότερη ἀπὸ σήμερον σχέση μὲ τὸν πριμιτιβισμόν.

Θάνατι ὁμως ἡ ποίηση πού μᾶς ἔρχεται, ἀντρίκια, — πιὸ σφιχτοδεμένη, πιὸ στέρια, πιὸ εὐρωστη. Δὲ θὰ κρέμεται, ὅπως ἕως τώρα, ἀπὸ τὴν λεπτούτοιαν κλωστή τῆς ὁμορφῆς ἀερολογίας, τῆς ρυθμικῆς ἀσημαντολογίας, τῆς ἀσυνάρτητης φαντασιοπληξίας. Οἱ τόνοι τῆς θὰ θυμίζουσι περισσότερο τὸ πραγματιστικὸν μένος ἐνὸς Αἰσχύλου, ἢ Πινδάρου, παρὰ τὴν ἀπλότητα καὶ ἐρωτοπληξία μιᾶς Σαπφούς ἢ ἐνὸς Λαμαρτίνου. Δὲ θὰ παρουσιάξῃ ἀναμασσώντας τοὺς αἰώνιους ρωμαντικοὺς μελοδραματισμούς, τίς γνωστὰς ὑστερικὰς φωνασκίας, τὰ μεγαλήγορα φραστικὰ νεφελώματα τῶν τωρινῶν ὑπερμοντέρων.

Κ' ἔτσι θὰ μπορῆ νὰ ανταποκρίνεται στίς καινούριες, πιὸ οὐσιαστικὰς συναισθητικὰς καταστάσεις καὶ ἀνάγκες, πού τίς δημιουργοῦν οἱ θετικοί, οἱ σιδερένιοι, οἱ μηχανοκυβερνημένοι καιροὶ μας. Ξένη ἀπὸ λυρικοὺς βατταρισμούς κ' ἔμμετρος φλυαρίες, θὰ περιέχῃ ἰδέες καὶ μονάχα ἰδέες πλαστικὰ διατυπωμέναι. Θὰ πετᾷ σὲ νέους οὐρανοὺς διαφορετικούς ἀπὸ τοὺς ἐφτὰ τοῦ χριστιανικοῦ μυστικισμοῦ. Θὰ φτεροκοπᾷ σὲ πιὸ καθωρισμέναι μ' ὅλη τὴν ἀπεραντωσύνην τους πνευματικὰς σφαῖρας. Θὰ ἐκφράξῃ τοὺς πόθους, τίς λαχτάρας, τὸν ἰλιγγο, τίς ἀνησυχίας, τίς ἀγωνίας τοῦ ἀνθρώπου, πού ταξιδεύει πιά σκίζοντας τοὺς ἀγνωστους αἰθέρες ἀπάνω ἀπὸ τὰ σύννεφα, καὶ τὰ βᾶθη τῶν θαλασσῶν κάτω ἀπὸ τὰ νήσυχά κύματα.

Γι' αὐτό, θά παίρνη καινούριους μέ τήν πάροδο τοῦ καιροῦ προσανατολισμούς ἢ ποίηση. Τὸ περιεχόμενό της, ἢ ποιητικὴ οὐσία καὶ τὰ ποιητικὰ θέματα, μέ τὸ νὰ ἐμπνέωνται ἀπὸ τήν ἀλλιώτικη, χρόνο μετὰ χρόνο, μορφή καὶ φάση τῆς ζωῆς, θά παρουσιάζονται διαφορετικὰ καὶ συγχρονισμένα κάθε φορά. Κ' οἱ ἐμπνεύσεις της ἀπὸ τὸ ἀτομικὸ συναίσθημα θά ξαπλωθοῦν στὸ ἐμαδικό, γιὰ νὰ ράξουν τελεωτικὰ στὸ πανανθρώπινο.

«Ὅλο γιὰ τὴν ἐρωμένη τους, γράφει κάπου σύγχρονος πεζογράφος μας, θά μᾶς μιλοῦν οἱ ποιητές μας; Κι' ὅλο γιὰ τὰ πουλάκια, γιὰ τὰ δειντράκια, γιὰ τὰ συννεφάκια, γιὰ τὰ χτεντάκια; Καλά, δὲ λέει κανεὶς. Μὰ χορτάσαμε πιά. Χρειαζόμαστε κάτι καινούριο. Κοιτάξτε καὶ γύρω σας! Ἡ ζωὴ εἶναι πλάτειά».

Ἐς σημειωθῆ πὼς τῆς ποίησης τῆς ἀντρικῆς ἡλικίας στοιχεῖα βρίσκει κανεὶς σὲ μερικά ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Βαλερύ, τοῦ Παλαμά καὶ τοῦ Βεράρεν, μ' ὅλο τὸν ἄκρατο διανοητισμὸ τους, κι' ὄχι στοῦ Ρίλκε, μ' ὅλο τὸν περιπαθῆ λυρισμὸ του. Νὰναφέρη κανεὶς ἔστω καὶ λίγα, στέκει ἔξω ἀπὸ τὸ σκοπὸ τῆς σύντομης αὐτῆς μελέτης.

III

Κ' ἢ μορφή τῆς ποίησης, στὴν ἐποχῇ, πού ξανοίγεται μπροστά μας, θάλλάξῃ σιγά, σιγά, ἐξελικτικὰ, χωρὶς ἀπότομα πηδημάτα, σὰν αὐτὰ τῶν ὑπερμοντέρνων τοῦ καιροῦ μας. Αὐτὸ ἄλλωστε δὲν ἔπαψε νὰ γίνεται ὡς τώρα, ἀφοῦ ἀλλιῶς ἔγραφαν οἱ ἀρχαῖοι κι' ἀλλιῶς οἱ σύγχρονοὶ μας ποιητές. Κι' αὐτὸ

θά γίνεται πάντα. Τὸ νῆμα ἕμως τῆς συνέχειας, ὁ δρόμος τῆς παράδοσης δὲ θά κοπῆ. Οἱ κανόνες τοῦ Ὁραίου, πού εἶναι κυρίως ἔκφραση, δὲ θά παρανοηθοῦν· ἢ ἀληθινὴ τέχνη δὲ θά θυσιαστῆ ἀπὸ τοὺς κυνηγοὺς τοῦ «νέου πάσης θυσίας». Ἡ φραστικὴ διατύπωση, τὸ ὕφος, ἢ φόρμα θά ὑφίστανται ἐξέλιξη μέ τὸν καιρό. Κ' ἔτσι, ὅπως θά ἔχουμε πρωτοτυπία στὴν ὑπόθεση, τὸ θέμα, τὸ περιεχόμενον τοῦ τραγουδιοῦ, ἕμοια θά ἔχουμε καὶ στὴ λεχτικὴ του διατύπωση, τὴ φραστικὴ ἀποτελείωση, τὴ μετρικὴν οἰκονομία, τὴ μορφή.

Γνωστὸ τὸ πὼς ἡ ποιητικὴ ἐκφράζεται μέ εἰκόνες καὶ παρομοιώσεις καὶ μεταφορὲς πάντα· σ' αὐτὸ κυρίως διαφέρει ἀπὸ τὸν πεζογράφο, — πού εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ μὴ ξεμακραίνῃ ἀπὸ τὴν κυριολεξία, — κι' ὄχι στὸ ρυθμὸ, τὸ μέτρο καὶ τὴ ρίμα, ἀφοῦ, χωρὶς αὐτὰ τὰ τελευταῖα, τὰ γραφόμενα τοῦ ποιητῆ μένουν πάντα τραγούδια. Κ' οἱ μῦστες τῆς ποίησης πού μᾶς ἔρχεται, ὅσο κι' ἂν θελήσουν νὰ πρωτοτυπήσουν κι' ὅσο κι' ἂν καταγίνουν νὰ ἐπινοήσουν νέα φραστικὰ μέσα, ἀσυνείθιστα κι' ἀνείπωτα, ἀδύνατο νὰ καταλήξουν στὸ νὰ μεταχειρίζονται ἀστόχαστες μεταφορὲς, ἀταίριαστες παρομοιώσεις, ἀπειρόκαλες καὶ ἀντιποιητικὲς εἰκόνες. Μὲ κανένα τρόπο δὲ θά θελήσουν νὰ ξιππάσουν μέ παραδοξολογίες, ἢ νὰ παρουσιαστοῦν ἀκατανόητοι, σκοτεινοί, δυσκολοδιάβαστοι. Μ' ἐξεζητημένους ἀσάφεις κ' ἐκφραστικὲς ἀκαταλογιστίες νέα τέχνη δὲ γίνεται. Ἡ αὐριανὴ ποίηση, ὅπως κάθε ἀληθινὴ ποίηση, θά τίς ἀποφύγῃ ὀλότελα.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

